

BALŠA BRKOVIĆ
RIJEČ

Satira

...jedna nijansa je vrlo govorljiva: slogan "Je suis Charlie (Ja sam Šarli)" odbija da se sakrije iza "Mi", a kao što se sjećate ovdje se takvi slogani uvijek podvedu pod kolektivitet (mi), dok je u ovom slučaju naglasak na Ja, na individualnom, dakle

3006 PREGLEDA 14 KOMENTARA

FOTO: REUTERS

106
Share
0
+1
Tweet

Ubistvo na redakcijskom kolegijumu. Iskreno, prije sam se bojao da će ovakav naslov biti moguć u Crnoj Gori nego li drugdje, ali, masakr u redakciji Šarli Ebdo a u određenom smislu je iznad riječi. Teško da su moguće prave riječi kad se desi ovakvo što. Nekad su riječi, naprosto, nedostatne.

Biti novinar, danas u Evropi, beskrajno je opasno. Nije (pseudo)islamski terorizam jedina adresa moći koja čini ovo zanimanje tako opasnim. Moć se snaži uvjerenjem da postoji ono što ne smije biti predmetom ismijavanja. Kraljevi, gospodari, političari - svi vjeruju da su neodirljivi. Satira je, kroz istoriju, bila način evropskog čovjeka da dovede u pitanje upravo ove autoritete. Neka vrsta psihološke ventilacije, rekao bi neko. Od koje Moć ne mora, ali može i da zaboli glava. U zavisnosti od toga - može glava da zaboli i one sklone satiri.

Logika ekstremista je neumoljiva: upravo revanšistički impuls, koji nikad nije pravedan, koliko god retorički bio spakovan kao takav, postići će efekat koji ekstremisti žele. Kada zbog ovakvog zločina ispašta nedužni musliman, bilo gdje, ukazuje se izvrnuta logika zla, jer to je, za ekstremistu, konačni dokaz da je - u pravu. Eto, oni nas mrze, dakle, ono što radimo ima smisla, kao da kažu.

Zato ovakve situacije porađaju dva fašizma, i zato iziskuju istinsku mudrost u reakciji. Posebno će biti iritantno desničarsko prenemaganje o nužnosti hantingtonovskog sukoba civilizacija. Zato su ekstremizmi uvijek u saradnji, uvijek u komunikaciji. Desničarska histerija biće dokaz za islamske ekstremiste da je suživot nemoguć, a ovakav terorizam "hrani dušu" svakog evropskog desničara. Ideal onih koji mrze: krug koji se nikada ne prekida.

U jednoj dimenziji ovo je odjek velikog civilizacijskog spora oko statusa slike. U drugoj oko - statusa satire. Taj ikonoklastički impuls koji je iz islama došao u vizantijski svijet nije nimalo naivna niti jednostavna priča. Kao i priroda satire i njena geneza. Nije ni hrišćanstvo radosno dočekalo satiru kao izraz, ali, nije je moglo izbjeći - bila je dio "paketa" koji je preuzet od antičkog svijeta. Ona je značajnim dijelom nasljeđe paganskog svjetonazora - kao i karnevalizacija, koja će sačuvati iskrnu ljudskog u evropskom srednjovjekovlju. A o čemu je, povodom Rablea, čudesno pisao Bahtin.

Ali, što bi bila ispravna reakcija na ono što mislimani smatraju uvredljivim?

Nije lako odgovoriti. Možda nije ni moguće. Ali, upitao sam sebe - OK, da si ti musliman koji vjeruje da su karikature Muhameda uvredljive za tvoju religiju, kako bi se osjećao? Ako već ne vjerujem da se Muhameda, ili bilo koga, može prikazati slikom, te da, sljedstveno tome, slike koje kreiraju oni koji vjeruju da se sve može prikazati, naprosto nisu istinite, odlučio bih se za - jednostavno ignorisanje. To je za zapadnjake karikatura Muhameda, ali za onoga koji vjeruje da slika nije istina, ne može ništa biti uvredljivo. To, naprosto, nije Muhamed. Jer, vjerujem da ga je nemoguće - prikazati.

Novinare ubijaju, zar ne? - da parafraziramo naslov slavnog romana Horasa Mekoja - a civilizacija u kojoj je to moguće boluje od straha od ogleдалa.

Takođe, jedna nijansa je vrlo govorljiva: slogan "Je suis Charlie (Ja sam Šarli)" odbija da se sakrije iza "Mi", a kao što se sjećate ovdje se takvi slogani uvijek podvedu pod kolektivitet (mi), dok je u ovom slučaju naglasak na Ja, na individualnom, dakle. Jer, iza "mi" se kriju mnoge opasnosti. Kada čovjek postane "mi", onda je - sve moguće.

Ali sve to - sve moguće geneze ili značenja uzroka - padaju pred jezivom realnošću pobijenih ljudi.

I pred užasavajućim nesrazmjerom koji se desio na tom kolegijumu - jedni su u ruci držali automate, a drugi - olovke.